

УДК 330.338.

[https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(2\)-13](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(2)-13)

Світлана ТУЛЬЧИНСЬКА

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

<https://orcid.org/0000-0002-1409-3848>e-mail: tuha@ukr.net

ПРОСТОРОВИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕОТЕХНОЛОГІЧНОГО ОНОВЛЕННЯ

Дослідження присвячено обґрунтуванню засад управління економічним потенціалом виробничих підприємств в умовах неотеchnологічного оновлення за використанням просторового підходу. У статті обґрунтовано, що неотеchnологічне оновлення передбачає інтенсифікацію процесу економічного відтворення, яке досягається шляхом докорінної зміни виробничих процесів за рахунок диференціації праці, перетворення науково-технологічного потенціалу у виробничу силу, креативних підходів та раціоналізації виробництва. Економічний потенціал виробничого підприємства розглядається у дослідженні як певна система, що має всі властивості, притаманні системі, яка складається із сукупності складових підсистем, результативність яких є більшою за їх результативність як окремих частин. Обґрунтовано, що економічний потенціал виробничого підприємства в умовах неотеchnологічного оновлення визначається його реальними та латентними можливостями у певній сфері економічної діяльності із урахуванням просторових особливостей. Зазначається, що управління економічним потенціалом підприємства представляє собою складний, безперервний, спрямований на досягнення поставлених цілей процес через потік взаємопов'язаних дій, тобто функцій управління, які пов'язані із прийняттям управлінських рішень, різноманітними процесами комунікацій, виокремленням інструментарію досягнення поставлених цілей тощо. Доведено переваги просторового підходу до управління економічним потенціалом виробничого підприємства в умовах неотеchnологічного оновлення.

Ключові слова: управління потенціалом, економічний потенціал підприємства, неотеchnологічне оновлення, просторовий підхід, потенціал, постіндустріальне суспільство.

Svitlana TULCHYNKA

National technical university of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv polytechnic institute"

A SPATIAL APPROACH TO THE MANAGEMENT OF THE ECONOMIC POTENTIAL OF THE ENTERPRISE IN THE CONDITIONS OF NEO-TECHNOLOGICAL UPDATE

The study is devoted to substantiating the principles of managing the economic potential of manufacturing enterprises in the conditions of neo-technological renewal using a spatial approach. The article substantiates that neo-technological renewal involves the intensification of the process of economic reproduction, which is achieved by fundamentally changing production processes due to the differentiation of labor, the transformation of scientific and technological potential into production power, creative approaches and rationalization of production. In the study, the economic potential of the production enterprise is considered as a certain system that has all the properties inherent in the system, which consists of a set of component subsystems whose effectiveness is greater than the effectiveness of their individual parts, and also has a unique structure for each enterprise, which ensures the development of the enterprise and the opportunity increasing competitiveness in the conditions of neo-technological renewal. It is substantiated that the economic potential of a manufacturing enterprise in the conditions of neotechnological renewal is determined by its real and latent opportunities in a certain sphere of economic activity, taking into account spatial features. It is noted that the management of the economic potential of the enterprise is a complex, continuous process aimed at achieving the set goals, through a flow of interrelated actions, that is, management functions related to the adoption of management decisions, various communication processes, the selection of tools for achieving the set goals, etc. It is proved that the spatial approach to the management of the economic potential of a manufacturing enterprise in the conditions of neo-technological renewal makes it possible: first, to clearly establish and structure a hierarchy of intermediate goals regarding the use of the economic potential of the enterprise for the purpose of its neo-technological renewal; secondly, to achieve interoperability of management functions with the use of latent capabilities due to a certain space of a component of a production enterprise; thirdly, flexibility to adapt to the performance of assigned tasks; fourth, to increase the set of economic potential management tools, which is determined by the nature of the identified goals of using the economic potential of the enterprise.

Key words: potential management, economic potential of the enterprise, neotechnological renewal, spatial approach, potential, post-industrial society.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Сучасна парадигма суспільного розвитку ґрунтується на основі постіндустріального розвитку. На сьогоднішній день парадигма постіндустріального розвитку об'єднує у собі такі концепції побудови суспільства, як: економіка знань, інтелектуальне суспільство, креативна економіка, циркулярна економіка, інформаційна економіка, неотеchnологічна економіка тощо. Якщо більш ґрунтовно досліджувати неотеchnологічну економіку, слід зазначити, що її економічну основу та соціальну надбудову засновано на новому індустріальному промисловому потенціалі, який базується на технологіях 4-го та 5-го технологічних укладів та індустрії 4.0. Неотеchnологічне оновлення економічних систем відбувається у напрямі структурної перебудови виробничих підприємств шляхом залучення нових технологій, механізмів відтворення капіталу,

використання латентного потенціалу. Неотехнологічне оновлення передбачає інтенсифікацію процесу економічного відтворення, що досягається шляхом докорінної зміни виробничих процесів за рахунок диференціації праці, перетворення науково-технологічного потенціалу у виробничу силу, креативних підходів та раціоналізації виробництва. Зазначене парадигмальне спрямування суспільного розвитку у напрямі неотехнологічного оновлення вимагає обґрунтування засад управління економічним потенціалом виробничих підприємств за використанням просторового підходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблематику управління економічним потенціалом підприємств у своїх працях висвітлювали такі науковці, як: І. Ажаман, О. Ареф'єва, Б. Бачевський, О. Жидкова, Р. Костирська, Т. Лепейко, І. Отенко, С. Потоцька, І. Рєпіна, М. Савченко, С. Шкарлет та інші науковці.

Питання неотехнологічного оновлення вивчали та оприлюднювали у своїх наукових доробках такі вчені, як: В. Ляшенко, В. Перебийніс, О. Федірець, В. Прохорова, О. Шкуренко, М. Рогоза, О. Кузьменко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Надаючи належне вченим та теоретичним й прикладним аспектам, що викладені у їх працях, необхідно зазначити, що управлінню потенціалом підприємств в умовах неотехнологічного оновлення приділено недостатньо уваги та дослідження у даній науковій площині вимагає подальших наукових розвідок.

Формулювання цілей статті

Метою дослідження виступає обґрунтування засад управління економічним потенціалом виробничих підприємств в умовах неотехнологічного оновлення за використанням просторового підходу. Для досягнення окресленої мети було досягнуто та поставлено такі завдання:

- обґрунтовано актуальність дослідження та доведена актуальність неотехнологічного оновлення економічних систем в умовах становлення парадигмального постіндустріального суспільного розвитку;
- виокремлено сутність понять «економічний потенціал підприємства» та «управління економічним потенціалом виробничого підприємства»;
- обґрунтовано використання просторового підходу до управління економічним потенціалом виробничого підприємства в умовах неотехнологічного оновлення.

Виклад основного матеріалу

Економічний потенціал виробничого підприємства розглядається як певна система, що має всі властивості притаманні системі, яка складається із сукупності складових підсистем, результативність яких є більшою за їх результативність як окремих частин. Економічному потенціалу виробничого підприємства притаманні вертикальні та горизонтальні зв'язки, які притаманні складовим підсистемам, до яких можна віднести: науково-технічні, інноваційні, фінансові, економічні, виробничі, юридичні, безпекові, інформаційні та інші. Виступаючи складною системою, економічний потенціал виробничого підприємства має унікальну для кожного підприємства будову, що забезпечує розвиток підприємства та можливість підвищення конкурентоспроможності в умовах неотехнологічного оновлення. Складові економічного потенціалу мають неоднорідну будову та специфічні кількісно-якісні параметри, яким притаманна структурованість. А також, як і будь-яка система, економічний потенціал виробничого підприємства має безпосередні, тісні зв'язки із зовнішнім середовищем. Економічний потенціал виробничого підприємства в умовах неотехнологічного оновлення визначається його реальними та латентними можливостями у певній сфері економічної діяльності із урахуванням просторових особливостей. Економічний потенціал найчастіше визначають як певну сукупність ресурсів, що ще не беруть участь, але можуть бути використані у діяльності підприємства. При цьому, економічний потенціал підприємства визначається спроможністю управлінського складу підприємства до його залучення та виявлення латентних потенційних можливостей, що за використанням креативних підходів забезпечують його використання.

Економічний потенціал виступає елементом управління розвитком підприємства в умовах неотехнологічного оновлення, оскільки дає можливість здобути нові якості, що змінюють позиції підприємства на ринку та його життєздатність в розвиткових процесах.

Управління економічним потенціалом підприємства представляє собою складний, безперервний, спрямований на досягнення поставлених цілей процес через потік взаємопов'язаних дій, тобто функцій управління, що пов'язані із прийняттям управлінських рішень, різноманітними процесами комунікацій, виокремленням інструментарію досягнення поставлених цілей тощо. Управління як процес передбачає систематичність, динамічність, плановість, комплексність, що у сукупності дає можливість отримати ефективність управління економічним потенціалом виробничого підприємства.

Управління економічним потенціалом виробничого підприємства в умовах неотехнологічного оновлення вимагає опрацювання концептуальних засад побудови та функціонування управління

потенціалом на підприємстві відповідно до вимог парадигми формування постіндустріального суспільства. На сьогоднішній день такі підходи до управління потенціалом підприємства як ресурсний, системний, комплексний, ситуаційний та інші мають місце бути, але не несуть у собі концептуального врахування концепції неотехнологічного оновлення, що дає подальші перспективи розвитку для виробничого підприємства. Це викликає необхідність пошуку нового підходу щодо управління економічним потенціалом виробничого підприємства, яким може бути просторовий.

Зазвичай просторовий підхід використовують при управлінні економічними системами на мезорівні, але врахування просторових особливостей, що складають латентний потенціал для підприємства, визначає подальший розвиток виробничого підприємства в умовах неотехнологічного оновлення. Саме просторовий підхід до управління економічним потенціалом виробничого підприємства в умовах неотехнологічного оновлення дає можливість активізувати можливості економічного зростання по відношенню до досягнення поставлених цілей виробничого підприємства із урахуванням сучасних тенденцій постіндустріального розвитку.

Просторовий підхід до управління економічним потенціалом виробничого підприємства в умовах неотехнологічного оновлення дає можливість:

- чіткого цілепокладання та структурування ієрархії проміжних цілей щодо використання економічного потенціалу підприємства з метою його неотехнологічного оновлення;
- досягнення взаємодоповнюваності функцій управління із використанням латентних можливостей, обумовлених певним простором складником виробничого підприємства;
- гнучкого пристосування щодо виконання поставлених завдань;
- підвищення набору інструментарію управління економічним потенціалом, що визначається характером виокремлених цілей використання економічного потенціалу підприємства.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Результати дослідження можуть бути корисними як для науковців, що вивчають проблематику управління економічним потенціалом підприємства та можливості розвитку промислових підприємств в умовах неотехнологічного оновлення, а також для менеджерів підприємств, оскільки обґрунтовані засади використання просторового підходу до управління економічним потенціалом підприємства спроможні підвищити результативність управління підприємством.

Подальших досліджень при управлінні потенціалом виробничих підприємств вимагають питання забезпечення розвитку підприємств за рахунок використання латентних можливостей економічного потенціалу в умовах неотехнологічного оновлення.

Література

1. Ажаман І.А., Жидков О.І. Теоретичне обґрунтування сутності та властивостей потенціалу підприємства. *Економіка та держава*. 2018. № 2. С. 22-26.
2. Внутрішній економічний механізм підприємства: навч. пос. / Круш П.В. та ін. Київ, Центр учбової літератури, 2008. 206 с.
3. Отенко І. П. Формування механізму управління економічним потенціалом підприємства. *Бізнес Інформ*. 2015. № 3. С. 241-246.
4. Пантелєєв М.С., Шматько Н.М. Формування механізму стратегічного управління потенціалом підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. № 41. С. 209-215.
5. Тульчинська С.О., Чорній Б.П. Діагностика основних компонент стратегічного потенціалу підприємств розподілення електроенергії. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2016. Вип. 13. С. 85-93.
6. Тульчинська С.О., Вовк О.М. Теоретичні основи формування модернізаційного потенціалу на підприємствах інфраструктурної сфери. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. Т. 2. Вип. 4. С. 225-229.

References

1. Azhaman, I.A. and Zhydkov, O.I. (2018), "Teoretychne obgruntuvannia sutnosti ta vlastyvostei potentsialu pidpryemstva" [Theoretical substantiation of the essence and properties of the enterprise potential], *Ekonomika ta derzhava*, vol. 2, pp. 22-26.
2. Krush, P.V. (2008), "Vnutrishnij ekonomichnyj mekhanizm pidpryemstva" [Internal economic mechanism of the enterprise], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
3. Otenko, I.P. (2015), "Formuvannia ekonomichnoho potentsialu pidpryemstva" [Formation of economic potential management mechanism of the enterprise] [Formuvannia mekhanizmu upravlinnia ekonomichnym potentsialom pidpryemstva], *Biznes Inform*, Vol. 3, pp. 241-246 [in Ukrainian]
4. Panteljejev, M.S. (2013), "Formuvannja mekhanizmu strategichnoho upravlinnja potentsialom pidpryemstva" [Formation of the mechanism of strategic management of the enterprise potential]. *Bulletin of the Economy of Transport and Industry*, Vol. 41, pp. 209-215.
5. Tulchynska, S.O. and Chornii B.P. (2016), "Diahnostyka osnovnykh komponent stratehichnoho potentsialu pidpryemstv rozpodilennia elektroenerhii" [Diagnostics of the main components of the strategic potential of electricity distribution enterprises]. *Ekonomichnyi visnyk NTUU «KPI»*. Vol. 13. pp. 85-93.
6. Tulchynska, S.O. and Vovk, O.M. (2019), "Teoretychni osnovy formuvannia modernizatsiinoho potentsialu na pidpryemstvakh infrastrukturalnoi sfery" [Theoretical foundations of the formation of modernization potential at enterprises of the infrastructure sector]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences* T. 2. Vol. 4. pp. 225-229.